X'taf fuq Kemmuna?

Evarist Bartolo

Għandna mill-inqas 500 gżira fil-Mediterran. Fuq waħda minnhom hemm jgħixu fuqha numru ta' nies tgħoddu fuq id waħda. Anzjani u kollha jiġu minn xulxin.

F'dawn l-aħħar 23 seklu għexu fuqha pirati, eremiti, priġunieri tal-gwerra, kavallieri eżiljati, bdiewa u turisti. 90 sena ilu priġunier Ġermaniż tal-Ewwel Gwerra Dinjija li kien qed jinżamm hemm bena mitħna tal-ilma mdawra minn ġurdien. Kien hemm żmien li fuq din il-gżira minbarra ġrieden, friefet il-lejl u fniek slavaġ, ħafna minn dawk li għexu fuqha kienu ħnieżer.

2500 sena ilu l-baħħar Scillace sejħilha 'Lampas'. Cluverius sejħilha 'Hephaestia'. 1800 sena ilu Ptolemy irrefera għaliha bħala 'Chemmona'. 'Kineni' bil-Griek tfisser l-eqreb u Kemmuna hija l-eqreb gżira bejn Malta u Għawdex. L-Għarab sejħulha Kemmuna forsi għawġu l-kelma Griega jew semmewha hekk għall-pjanta tal-kemmun li kienet tgħatti parti kbira mill-gżira f'dak iż-żmien.

Din hija l-ewwel art oħra li tara mill-Mellieħa. Bħala tfal konna nqisuha gżira misterjuża li ma nafux x'hemm in-naħa l-oħra wara l-blat għeri tan-naħa tħares lejn l-Armier, il-Marfa, iċ-Ċirkewwa u l-Aħrax. Aħna u sejrin lejn Għawdex konna naraw iżjed blat għeri fuqha u daħliet u għerien biss u allura l-misteru kien jikber.

Fil-Mellieħa kien hawn min jafha sew lill-Kemmuna. Kien imur fuqha għall-kaċċa tal-fniek slavaġ. Jew biex jiġbru l-melħ li jinxef fil-ħofor tal-blat ippuntat tal-kosta tagħha. Jew kien jersaq lejha għall-kaċċa fuq il-baħar. Hemm min ħadem fil-lukanda. Għamlet żmien kienet fl-istess distrett elettorali tal-Mellieħa. Imma l-fliegu, dejjaq kemm hu dejjaq, bejn il-Mellieħa u Kemmuna, xorta żammhom 'il bogħod minn xulxin.

Maż-żmien saret eqreb fix-xalati u ż-żjarat għall-bajja blu brillanti magħrufa bħala *'Blue Lagoon'* – fost l-isbaħ fil-Mediterran għalkemm trid toqgħodilha attent għax il-kurrent iġorrok.

Fis-sena 1285 Abulafia wieħed mill-ewwel Kabalisti imwieled f'Saragossa fi Spanja fil-1240 wasal Kemmuna biex jgħix hemm għal tliet snin li matulhom kiteb "Sefer ha-Ot" (Il-Ktieb tas-Sinjal).

Ħames snin qabel sab kenn f'Kemmuna, Abulafia kien mar Ruma biex jipprova jikkonverti lill-Papa Nikol III għall-ideal li l-Misilmin, il-Lhud u l-Insara setgħu jgħixu fil-paċi flimkien flok jippersegwitaw wieħed lill-ieħor.

Ħarab lejn Kemmuna wara li tefgħuh il-ħabs għal erba' ġimgħat f'Ruma u riedu jaħarquh ħaj iżda l-Papa miet b'attakk f'qalbu u Abulafia ħelisha u mar Palermo fejn ukoll kellu jitlaq malajr għax it-tagħlim tiegħu kien meqjus perikoluż wisq u n-nies ta' Palermo fi Sqallija kienu lesti biex iħaġġruh.

Waqt li Abulafia għex f'tarf tal-gżira, fit-tarf l-ieħor kienu jgħixu l-pirati għal sekli twal, għax f'Kemmuna kienu jsibu postijiet eċċellenti bħall-bajjiet u għerien fejn jistaħbew u jistkennu waqt ix-xitwa.

Nafu mill-inqas b'żewġ eremiti li għexu hemm għal xi żmien. Għexet hemm ukoll komunità żgħira ta' Kattoliċi madwar 600 sena ilu u jidher li kienet kbira biżżejjed biex ikollha kappella medjevali.

Il-gżira aktarx kienet abbandunata meta l-furbana bdew jattakkaw lill-gżejjer Maltin ta' spiss għax dawk li kienu jgħixu f'Kemmuna ma kellhomx swar jew torrijiet fejn jistkennu.

Fis-seklu 15 kienu ngabru taxxi billi żdied dazju fuq l-inbid impurtat minn Sqallija iżda l-flus ma ntużawx għat-torri li kien hemm ippjanat għal fuq Kemmuna.

Ftit wara li wasal Malta, il-Gran Mastru l-Isle Adami fl-1533 ordna li jsir pjan biex jinbena torri fuq Kemmuna iżda għadda ż-żmien u ma nbeniex.

Kien il-Gran Mastru Wignacourt li fis-sena 1620 bena t-torri li hemm illum. Dak iż-żmien kavallieri li kienu jġibu ruħhom ħażin f'Malta kienu jintbagħtu jgħixu Kemmuna bħala kastig.

Il-gżira serviet bħala kamp għall-priġunieri tal-

gwerra diversi drabi. Bejn l-1798 u l-1800 l-Maltin u l-Ingliżi rebħu lill-Kemmuna mingħand il-Franċiżi u bdew jibagħtu priġunieri Franċiżi jgħixu hemm. Bdew jibagħtu wkoll Maltin akkużati li kienu qed jispjunaw u jaħdmu id f'id mal-Franċiżi. Bagħtu wkoll kriminali.

Madwar 150 sena ilu bdiewa min-Naxxar u allura wkoll aktarx mill-Mellieħa marru Kemmuna biex jaħdmu l-art u jkabbru l-uċuħ. Iċ-ċensiment tal-popolazzjoni tas-sena 1881 għall-gżejjer Maltin isemmielna li kien hemm 20 raġel u 13-il mara jgħixu Kemmuna. Sa 10 snin wara l-popolazzjoni kienet kibret b'10: 25 raġel u 18-il mara. Nofs il-popolazzjoni, 17, kienu tfal taħt il-ħames snin.

Fis-sena 1912 Kemmuna serviet bħala sptar ta' iżolament għal dawk morda bil-kolera. Suldati feruti fil-gwerra tad-Dardanelli wkoll intbagħtu Kemmuna għall-kura. L-isptar għadu hemm fil-qalba tal-gżira.

Fl-aħħħar 200 sena kien hemm diversi proġetti kbar għall-Kemmuna, fosthom razzett kbir tal-ħnieżer meta l-gżira ntużat biex tinbena mill-ġdid l-industrija tal-majjal wara li l-marda tal-*African Swine Fever* attakkat il-ħnieżer f'Malta u f'Għawdex.

Kemmuna żgur mhix blata vojta. Għandha storja twila, storja li ftit jafuha nies, storja li tista' tinteressa lil ħafna nies li jridu jiskopruha. Isiru jafu fejn għex il-Kabalista Abulafia u kiteb wieħed mill-aqwa kotba tiegħu. Forsi fid-dlam tagħha jiskopru x'sema sabiħ ta' kwiekeb u pjaneti hemm fis-sema li llum m'għadniex narawhom minhabba d-dawl li hawn madwarna billejl.

Bi żvilupp estensiv u delikat mhux billi nidfnuha taħt il-konkos ta' lukandi kbar jew vilel u b'rispett sħiħ għan-natura, Kemmuna tista' toffri esperjenza sabiħa ħafna lil dawk li jixtiequ jiskopruha.